MEDI LIVE

INTERNATIONAL MEDICAL STUDENT CONGRESS WITH LIVE SURGERY

OCTOBER 2022

MEDILIVE'22

CONGRESS BOOKLET

OCTOBER 7-9, 2022

Live Surgeries
2 Scientific Programs
Workshops
Oral and Poster Presantations
Personal Certificate

WWW.MEDILIVE22.COM

İBN-İ SİNA'NIN HEKİMLİK ANLAYIŞINDA YARA BAKIMI

Paniz Ghorbanzadeh[1], *Cemal Hüseyin Güvercin*[2], *Mehmet Kirazlar*[3]

[1] Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Dönem 4, Stj. Dr.
[2] Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik AD Doç Dr
[3] İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji AD Araştırma Görevlisi Dr
[1] pani.2000@yahoo.com

ÖZET

Bu çalışmada, tıp tarihindeki en büyük hekimlerinden biri olan ve Avrupalılar'ın Avicenna olarak adlandırdığı İbn-i Sina'nın hekimlik anlayışında yara kavramı, yara bakımı ve tedavi ilkeleri incelenmiştir. Çalışmada İbn-i Sina'nın temel eseri olan ve Orta Çağ Avrupa'sının üniversitelerinde yüzyıllar boyunca okutulan El-Kanun Fit-Tıbb (=Tıbbın Kanunu) adlı kitabındaki konu ile ilgili bölümler incelenip derlenmiştir.

10. yüzyılda yaşamış olan İbn-i Sina (980-1037) sadece bir hekim değil, aynı zamanda İslam dünyasının önde gelen filozof, düşünür, metafizikçi, şair ve bilim insanlarından biridir. İbn-i Sina hekimlik yaşamında sadece hasta tedavi etmemiş, hastalıklar konusunda araştırmalar yapmış, hekimler yetiştirmiş ve çok sayıda eser kaleme almıştır. İbn-i Sina'nın hekimlik anlayışı adeta doğu-batı tıbbının sentezidir. Hipokrat, Aristo, Galen öğretisinden gelen Antik Yunan tıbbı ile Orta Asya, Hint, Arap ve İran tıbbını birleştirmiştir. İbn-i Sina "humoral patoloji" olarak bilinen Hipokrat'ın Dört Sıvı (=Ahlat-ı Erbaa) Teorisini genel tıp ilkesi olarak kabul edip geliştirmiştir.

İbn-i Sina, yarayı temel olarak cerahatlerden açılmış olan püstül ve döküntülerden meydana gelen ve cilt bağlarındaki farklılaşma ile birlikte, irin de olduğu lezyon diye tanımlamaktadır.

Yaraları görünüm ve içerdiğine göre;
- "sedid" olarak adlandırdığı sarı sıvı içerenler,
- "vasah" diye tanımladığı beyaza dönmüş cerahati olanlar,
- kurtlanmış siyah görünümlü yaralar olmak üzere üçe ayırmıştır.
-

Bir başka sınıflaması ise;
- açıkta olan yaralar,
- kovuk oluşturan (derin) yaralar,
- kronikleşmiş büyük yaralar,
- siyah ve yeşillenmiş yaralardır.

İbn-i Sina, yaralardan yola çıkarak hastaların genel gidişatı ya da tersine hastanın genel durumuna bağlı olarak hastada gelişebilecek yaralar hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Örneğin yaranın kıvamı, hastanın cilt rengi, damarlarının durumu ve yaranın etrafındaki kılların durumu gibi bulgular, vücut sıvılarının dengesi hakkında ipucu verir.

İbn-i Sina yara tedavisi sırasında yaranın çevresindeki dokuların durumu, kemik nekrozu olup olmadığı, vücutta kan eksikliği veya fazla kan akışı gibi dört ana unsuru dikkate alır.

Yaranın tedavisi konusunda İbn-i Sina'nın temel yaklaşımı "yaraların kurutulması"dır. Kurutma işlemi için, yara türlerine göre kullandığı farklı ürünler vardır. Bu amaçla en yaygın olanlar; sarı arsenik, beyaz şap ve kireçtir. Bakır pası ve bal mumunun ise yaranın gerilimi ve yanmasını azalttığını belirtir.

İbn-i Sina, basit yani küçük ve doku kaybı olmayan yaraların tedavisinde, yara dudaklarının bir araya getirilip bandajla sarmak gerektiğini önermiştir. Karmaşık yaraları ise yüzeysel deriyle sınırlı olanlar ve derin yaralar diye iki gruba ayırır. Yüzeysel olanlarda kabuk oluşturmaya yönelik ilaçlar, derin yaralarda ise kaybedilen dokuyu telafi edecek ilaçlar kullanılmalıdır. Yırtık (=laserasyon) deri altı kas doku sürekliliğinin bozulması olarak tanımlanmış ve yüzeysel yaraya göre daha güçlü bir tedavi verilmesi gerektiği savunulmuştur.

Eğer yarayı kurutma yöntemleri başarılı olmazsa, sonraki işlem "yaranın dağlanması (=cauterisation)"dır. Yaranın dağlaması, kanamayı durdurma veya yaranın daha fazla yayılmasını engellemek gibi amaçlarla yapılmalıdır. Dağlanma için en uygun maddenin "altın" olduğunu söyleyen İbn-i Sina, derin lokalizasyonda (örneğin rektumda) yerleşmiş yaralara ulaşıp dağlamak için de spekulum benzeri aletler geliştirmiştir.

İbn-i Sina büyük yaralarda, yara dudaklarının sıkıca bir araya getirilerek dikilmesini ve üçgen sargı bezi kullanılmasını önerir. Yara yerinin temiz olması gerektiğini ve dikişin kaslara inmeden yüzeyel dokuya atılmasını belirtir. Kafa travmalarında ise yarayı dikmeden önce oluşan çöküntünün doldurulması gerektiğini söyler. Yaraların kanamasını durdurmak için yaraya baskı (=tampon) yapılması, kanamanın asıl kaynağının tedavi edilmesi, ayrıca vücudun kanamadan uzak bölgesinde hacamat yapılarak kan akışının bu alana çekilmesi gerektiğini açıklar.

Sonuç olarak İbn-i Sina'nın hekimliğinde yara tedavileri konusunda günümüzdekine benzeyen pek çok uygulama olsa da yaşadığı yüzyılda henüz mikroorganizma ve antisepsi kavramları keşfedilmediği, insan bedeni yeterince bilinmediği için, bazı tedavileri sınırlı kalmıştır. Ancak benimsediği tıp paradigması o günkü koşullarda oldukça yenilikçi ve deneyime dayalı olarak geliştirilebilir bir hekimlik anlayışını ifade etmektedir. Ayrıca farklı tıp ekollerini birleştirip, bilgi ve deneyimlerini kitaplaştırarak kendisinden sonra gelenlere önemli bir miras bırakmıştır.

Anahtar Sözcükler: yara bakımı, İbn-i Sina, El-Kanun Fit-Tıbb, tıp tarihi

Kaynakça

1-Alper, Ö.M., "İbn Sînâ", TDV İslâm Ansiklopedisi, TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınevi, 1999, İstanbul, s: 319-322.
2-Kahya,Esin. İbni-Sina El-Kanun Fit-Tıbb. Atatürk kültür merkezi yayınları, Aralık 2014. 1.kitap s:412-426, 4.kitap s:279-342
3-Demirhan Erdemir, A. "Türk Tıp Tarihinde Ünlü Türk Hekimi İbni Sina'nın Tıbbı Tedaviler Üzerinde Yorumlamaları". Türk Dünyası Araştırmaları 118 (2018): 189-210
4-DeLeon MF, Yeo CJ, Maxwell PJ 4th. The evolution of cauterization: from the hot iron to the Bovie. Am Surg. 2011 Dec;77(12):1574-5. PMID: 22273210.